

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ

ΕΝΑ

Ο ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΚΑΙ Η ΠΑΓΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΣΚΟΤΕΙΝΟ

ΤΑ ΠΕΤΡΕΛΙΑ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

ΔΩΜΑΤΙΟ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ

1967-1974

ΜΕΤΟΙΧΜΙΟ

Περιεχόμενα

Χρονολόγιο	9
Το θρίλερ της γενιάς μου	17
1 Οι ζωηροί «επαναστάτες», ο Αβρακότος και ο Τομ Πάππας	31
2 Ο έρωτας Νίξον-Κίσινγκερ με τη Χούντα	75
3 Οι ΗΠΑ, ο Μακάριος και ο Καραμανλής.....	119
4 Το «πείραμα Μαρκεζίνη» και η κρίση στη Μέση Ανατολή.....	151
5 Η άφιξη του Έστες, ο Ιωαννίδης και η ανατροπή του Παπαδόπουλου.....	173
6 Τα πετρέλαια και η ελληνοτουρκική κρίση	221
7 Η «βεντέτα» Μακαρίου-Ιωαννίδη, οι συναντήσεις με τη CIA και το μοιραίο πραξικόπημα	243
8 Υπνοβατώντας προς την καταστροφή.....	313

9	Οι «διαβεβαιώσεις» και η σιγή των ελληνικών όπλων	353
10	Η επιστροφή του Καραμανλή, η δεύτερη εισβολή ..	479
	Επίλογος	569
	Επίμετρο	577
	Σημειώσεις	579
	Βιογραφικά σημειώματα	609
	Βιβλιογραφία – Πηγές	621
	Ευρετήριο κύριων ονομάτων	625

Το θρίλερ της γενιάς μου

Το 1974 ήμουν δεκατριών ετών. Ένωθα ότι ζούσα και εγώ, όπως όλοι οι Έλληνες, κάτι σημαντικό που θα μας σφράγιζε για πολλές γενιές. Θυμάμαι ακόμη τη μακριά ουρά επιταγμένων βυτιοφόρων στη Νέα Ερυθραία ή τα ράντσα που είχαν τοποθετηθεί στον κήπο ενός ξενοδοχείου στην Κηφισιά για να υποδεχθούν τυχόν τραυματίες. Θυμάμαι ακόμη να ανεβαίνουμε με τον πατέρα μου την εθνική οδό και να αναρωτιέται αν θα συναντούσαμε τα περίφημα τανκς του στρατηγού Ιωάννη Ντάβου που θα έδιωχναν τη Χούντα, σύμφωνα με τις φήμες που είχαν κατακλύσει την πόλη. Όλα αυτά, μαζί με τις σκηνές της πρώτης νύχτας της Μεταπολίτευσης με τα πλήθη να πανηγυρίζουν ξέφρενα στους δρόμους της Αθήνας, καρφώθηκαν στο μυαλό μου και μαζί ίσως και η περιέργεια να μάθω τι ακριβώς συνέβαινε εκείνες τις ώρες και μέρες.

Από μια περίεργη σύμπτωση, είχα «συναντήσει» τον έναν βασικό πρωταγωνιστή εκείνου του καλοκαιριού. Έναν όροφο πάνω από το διαμέρισμα όπου μέναμε το 1974 ζούσε η αδελφή του Δημήτρη Ιωαννίδη. Τα χρόνια πριν εμφανιζόταν ένας κύριος –συνήθως με στολή– στην πολυκατοικία και πάντοτε έμενε απέξω ένα στείσιον βγάγον με άνδρες με πο-

λιτικά, που ανήκαν προφανώς στην ασφάλειά του. Δεν είχαμε ιδέα ποιος ήταν ο κύριος που χαιρέταγε πάντοτε ευγενικά, έως ότου ένας συγγενής μας έφερε το τεύχος του *Newsweek*. Εκεί είδαμε τη φωτογραφία του με τον τίτλο «Ο αόρατος δικτάτορας». Έπεσε μια παγωμάρα.

Τα χρόνια πέρασαν και άρχισε η ενασχόλησή μου με τη δημοσιογραφία. Δεν μου είχε όμως ποτέ φύγει από το μυαλό μια έρευνα για το καλοκαίρι του 1974. Πήγα στην Κύπρο, στην ακτή της απόβασης. Ομολογώ πως είναι από τις στιγμές που το συναίσθημα και η δουλειά μου μπερδεύτηκαν για τα καλά. Καθώς «έγραφα» τον επίλογο ενός ντοκιμαντέρ που ετοίμαζα, η εικόνα του φρουρίου στο παλιό λιμάνι της Κυρήνειας και η φωνή του μουεζίνη από ένα κοντινό τζαμί ήταν ένας δύσκολος συνδυασμός.

Συνέχισα την έρευνα.

Είχα την ευκαιρία να συναντήσω κορυφαίους πρωταγωνιστές, του προσκηνίου και του παρασκηνίου. Ο Μπουλέντ Ετζεβίτ, ο Τούρκος πρωθυπουργός που διέταξε την εισβολή στην Κύπρο, με δέχθηκε στο σπίτι του στην Άγκυρα και συζητήσαμε σε βάθος το 1974. Στη διάρκεια του γεύματος, οι παύσεις ήταν πολλές αλλά και το πείσμα του Τούρκου πολιτικού στη δική του εκδοχή των γεγονότων. Μετά το φαγητό με ρώτησε αν θα ήθελα να πιούμε μαζί ένα τσάι και να καπνίσουμε ένα τσιγάρο. Δεν καπνίζω, αλλά θεώρησα ότι εκείνη την ώρα έπρεπε για να μπορέσω να πάρω κάτι παραπάνω από τη συνάντησή μας. Όταν τον πίεσα ρωτώντας αν έχει μετανιώσει για την εισβολή, μου είπε με κοφτό τρόπο: «Λύσαμε ένα πρόβλημα το 1974. Τελεία και παύλα». Τράβηξα μια ρουφηξιά από το βαρύ άφιλτρο τσιγάρο και

κατάλαβα ότι είχε έλθει η ώρα να φύγω. Δεν υπήρχε κανένας δισταγμός στο μυαλό του.

Συνάντησα ακόμα τον Τζο Σίσκο, τον Αμερικανό υφυπουργό Εξωτερικών, ο οποίος ανέλαβε τη μεσολάβηση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας με στόχο να αποτρέψει έναν πόλεμο. Οι διηγήσεις του ήταν γλαφυρές. Όταν τον ρώτησα «Γιατί δεν ήλθε ο ίδιος ο Κίσινγκερ στην περιοχή για να αναλάβει τη μεσολάβηση;», έμοιαζε να τα χάνει για λίγο και ύστερα από αρκετά δευτερόλεπτα είπε: «Γιατί δεν ήλθε ο δρ Κίσινγκερ αντί για μένα; Δεν το έχω σκεφτεί είναι η αλήθεια».

Πολύτιμη ήταν η βοήθεια του βετεράνου Αμερικανού πρέσβη Τόμας Μπόγιατ, του ανθρώπου που τόλμησε να υψώσει το ανάστημά του στον Κίσινγκερ έχοντας προειδοποιήσει έγκαιρα μήνες πριν για την καταστροφή που ερχόταν στην Κύπρο.

Ο υπουργός Εξωτερικών της Μ. Βρετανίας Τζέιμς Κάλαχαν θυμόταν πως αναγκάστηκε να σταματήσει ένα φορτηγάκι που μοίραζε γάλα νωρίς το πρωί προκειμένου να πάει στο Φόρεϊν Όφισ, όταν τον ξύπνησε ο Κίσινγκερ για να τον ενημερώσει για την τουρκική εισβολή. Όταν τον ρώτησα αν είχε συζητήσει ποτέ το συγκεκριμένο ιστορικό επεισόδιο και τις διαφορές του με τον Κίσινγκερ, μου απάντησε: «Έχουμε μείνει πολύ καλοί φίλοι. Θεώρησα ότι είναι καλύτερο να αφήσω το θέμα να ξεχαστεί μεταξύ μας».

Είχα συναντήσεις με Έλληνες πρωταγωνιστές, όπως ήταν ο τότε πρωθυπουργός Αδαμάντιος Ανδρουτσόπουλος, ο εκτελών χρέη υπουργού Εξωτερικών Κωνσταντίνος Κυπραίος και ο διπλωμάτης Άγγελος Βλάχος, που χειρίστηκε το Κυπριακό από τη δεκαετία του 1950. Ο ναύαρχος Πέτρος

Αραπάκης, που ήταν αρχηγός του Ναυτικού και ο άνθρωπος που βοήθησε πολύ στην επιστροφή του Κωνσταντίνου Καραμανλή, μου μίλησε για το παρασκήνιο εκείνου του καυτού Ιουλίου, αν και με άφησε με κάποιες απορίες. Ο πλοίαρχος Βασίλειος Γαβριήλ, κυβερνήτης του ενός υποβρυχίου που πήρε δύο φορές εντολή να πάει στην Κύπρο και μετά να γυρίσει πίσω, μου έδωσε το σήμα της τελικής ανάκλησης που πήρε από το Αρχηγείο. Ο Αλέξανδρος Σημαιοφορίδης μου διηγήθηκε πως μετέφερε σε «ζωντανή μετάδοση» την τουρκική... αποβίβαση στην Κυρήνεια πριν πιαστεί αιχμάλωτος .

Σε αυτό το βιβλίο θα βρείτε απαντήσεις σε πολλά ερωτήματα για μια πολύ κρίσιμη περίοδο της Ιστορίας μας. Θα εκπλαγείτε από τα παρασκήνια, τον ρόλο της «διαπλοκής» της περιόδου με κύριο πρωταγωνιστή τον Αριστοτέλη Ωνάση, τον κυνισμό ορισμένων Αμερικανών αξιωματούχων, τις μηχανοραφίες των πρωτεργατών της δικτατορίας. Θα «ακούσετε» –για πρώτη φορά– τις φωνές του Δημήτριου Ιωαννίδη και του αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων στρατηγού Γρηγόριου Μπονάνου στο Πολεμικό Συμβούλιο της 20ής Ιουλίου 1974. Ήταν στιγμές χάους, απελπισίας. Πρόκειται για μια συγκλονιστική αποτύπωση της ανεπάρκειας των Ελλήνων που διαχειρίζονταν τις τύχες του έθνους εκείνη τη στιγμή. Τα 38 λεπτά αυτού του Πολεμικού Συμβουλίου αποτελούν ένα πολύτιμο ντοκουμέντο για την κατανόηση των γεγονότων.

Ήθελα όμως να μιλήσω με τον Ιωαννίδη. Μου έγινε κάτι σαν εμμονή. Τηλεφώνησα στην αδελφή του, συμφωνήσαμε να της στείλω κάποιες ερωτήσεις και ει δυνατόν να μίλαγα

στον ίδιο. Ύστερα από λίγες ημέρες μού τηλεφώνησε και κάναμε μια συζήτηση απαντώντας μία μία τις ερωτήσεις. Μου μετέφερε πως ο Ιωαννίδης θεωρούσε σε μεγάλο βαθμό ότι τον είχαν γελήσει οι Αμερικανοί, ότι τον έκαναν κάποια στιγμή να νιώθει σαν τον Θεού, τον τελευταίο δικτάτορα του Νότιου Βιετνάμ τον οποίο επέβαλαν και μετά «άδειασαν» οι αμερικανικές υπηρεσίες. Οι απαντήσεις αυτές ήταν διαφωτιστικές αλλά όχι αρκετές, και γι' αυτό συνέχισα την προσπάθεια.

Πέρασε καιρός, και ξαφνικά εμφανίστηκε ο Ανδρέας Σταθόπουλος, ο οποίος είχε συνδεθεί πολύ με τον Ιωαννίδη ενόσω βρισκόταν στη φυλακή. Τον επισκέφθηκα στο διαμέρισμα του κοντά στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Μου έκανε εντύπωση ότι στον τοίχο πίσω του ήταν κρεμασμένα πορτρέτα ξένων και Ελλήνων διδασκτόρων και διάσημων εθνικοσοσιαλιστών ηγετών μαζί με αυτό του Ιωαννίδη. Από το πάνθεο των δικτατόρων έλειπε μόνο ο Γεώργιος Παπαδόπουλος και ήταν εμφανές ένα κενό στη σειρά των φωτογραφιών. Υπήρχε ένα τετράγωνο περίγραμμα από σκόνη που πρόδιδε κάποια «αποκαθήλωση». Μου διευκρίνισε ότι είχε και το πορτρέτο του Παπαδόπουλου στον τοίχο, αλλά το είχε κατεβάσει γιατί «πούλησε τα ιδεώδη της Επανάστασης». Όσο μου μίλαγε, «φόρτωνε» και θύμωνα. Όλα ήταν μια σκευωρία των Εβραίων και των μασόνων με θύμα τον Ιωαννίδη. Κάποια στιγμή βούρκωσε, πετάχτηκε από τον καναπέ, δεν είμαι σίγουρος αν χαιρέτισε και ναζιστικά, αν και αυτή την εντύπωση μου έδωσε, και άρχισε να μου φωνάζει υστερικά. Η επαφή μαζί του συνεχίστηκε. Μου έστειλε επιστολές, το υπόμνημα του Ιωαννίδη στην Εξεταστική Επι-

τροπή της Βουλής και αποκόμματα από διάφορες εφημερίδες με σχόλια δικά του ή του δικτάτορα.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας γνώρισα έναν άνθρωπο που με εντυπωσίασε με τη διεισδυτικότητά του και τον τρόπο που έχει να διηγείται τα γεγονότα. Ο Χαράλαμπος Παλαΐνης ήταν αξιωματικός, κοντά στον Ιωαννίδη, και ένας άνθρωπος που έζησε από πρώτο χέρι τα γεγονότα. Στη συνέντευξη που μου έδωσε περιέγραφε την τελευταία ημέρα του Ιωαννίδη στην εξουσία. Μαζί με τον Παλαΐνη και έναν ακόμα συνεργάτη του πήγαν από το γραφείο του προέδρου της δημοκρατίας Φαίδωνα Γκιζίκη στη Βουλή στο σπίτι της αδελφής του. Κάθισαν στο σαλόνι και εκείνος αποσύρθηκε σε ένα άλλο δωμάτιο. Όταν βγήκε, τα μάτια του ήταν κόκκινα, έμοιαζε πολύ στενοχωρημένος και τους είπε καθώς έμπαιναν στο αυτοκίνητο: «Όλα τέλειωσαν».

Ήθελα, όσο τίποτα άλλο, να μάθω με ποιον είχε μιλήσει. Το μυαλό μου προφανώς πήγε σε κάποιον από τους Ελληνοαμερικανούς πράκτορες της CIA με τους οποίους είχε στενές σχέσεις, τον Πίτερ Κορομπλά ή τον Γκαστ Αβρακότο. Δεν κατάφερα να το μάθω ποτέ. Ο Κορομπλάς αρνήθηκε να μου μιλήσει για αυτή την περίοδο, όπως και ο Αβρακότος. Για πολλά χρόνια έψαχνα την απάντηση.

Μια ημέρα ήλθε ένα φαξ στο γραφείο μου στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ το οποίο άρχιζε: «Ξέρω ότι ψάχνετε να δείτε με ποιον μίλησε ο Ιωαννίδης εκείνη τη μοιραία ημέρα». Και κατέληγε: «Δεν θέλω να σας απογοητεύσω, αλλά μίλησε με τον αστρολόγο του». Δεν έχω ιδέα αν ήταν φάρσα, αν όντως υπήρχε αστρολόγος, αν ήταν κάποιος «αστρολόγος» σαν την καφετζού που είχε χρησιμοποιήσει η CIA για να πείσει τον

Πλαστήρα να αλλάξει τον εκλογικό νόμο. Υπήρξαν και άλλοι συνεργάτες του Ιωαννίδη, όπως ο Γιώργος Σταύρου και ο Θανάσης Πεردίκης, που με βοήθησαν να μπω στο μυαλό του και να κατανοήσω καλύτερα τις ενέργειές του σε σχέση με την Κύπρο και την Τουρκία.

Έμαθα έπειτα από καιρό πως ο Ιωαννίδης είχε πειστεί να μου δώσει μια συνέντευξη, έως ότου τον αποθάρρυνε ο φανατικός Ανδρέας Σταθόπουλος, ο οποίος εκφώνησε και τον επικήδειο στην κηδεία του, με το επιχείρημα ότι συμμετείχα σε κάποιες συνεδριάσεις της Λέσχης Bilderberg.

Έχω πράγματι συμμετάσχει, και εκεί έζησα μια ιστορική στιγμή που αφορούσε την Κύπρο, όταν κάποιοι Έλληνες και Κύπριοι έπεισαν τον υπεύθυνο της αμερικανικής πολιτικής να αλλάξει στάση, να δεχθεί να μπει στην Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς να λυθεί πρώτα το πρόβλημα, και να πιέσει τους Βρετανούς για αυτό. Αυτή όμως είναι ιστορία που δεν έχει ακόμη «στεγνώσει» αρκετά για να γραφεί. Δικός μου στόχος ήταν να μάθω τι συνέβη το 1974. Η συμμετοχή μου μου έδινε την ευκαιρία να μιλήσω με τον άλλο μεγάλο και μοιραίο πρωταγωνιστή του 1974, τον Χένρι Κίσινγκερ. Είχα προσπαθήσει και πριν να κανονίσω μια συνέντευξη. Την πρώτη φορά αρνήθηκε. Τη δεύτερη συμφώνησε, αλλά ζήτησε 50.000 δολάρια. Ο τότε διευθύνων σύμβουλος του MEGA, Αντώνης Θεοχάρης, μου έδωσε το οκέι. Ο ίδιος ήταν απόστρατος ναύαρχος και καταλάβαινε τη σημασία του εγχειρήματος. Έγραψα ένα γράμμα προσφέροντας τα χρήματα, αλλά προφανώς επρόκειτο περί μπλόφας, θεωρούσε ότι δεν θα τα έδινε ποτέ και αρνήθηκε και πάλι.

Κάποια στιγμή ζήτησα από έναν φίλο να με καλέσει σε

ένα δείπνο στην Ουάσινγκτον με αφορμή μια παρουσίαση βιβλίου στην οποία θα παρευρισκόταν και ο Κίσινγκερ. Είχε την καλοσύνη να το κάνει. Κάτσαμε στο ίδιο τραπέζι, με μια κυρία μεταξύ μας που δεν είχε καμία σχέση με την Ελλάδα ή το Κυπριακό. Όταν ο Κίσινγκερ κατάλαβε ποιος ήμουν, άρχισε ένα παραλήρημα, το βασικό νόημα του οποίου ήταν: «Εσείς οι Έλληνες δεν έχετε αναγνωρίσει κανένα λάθος τα τελευταία δύο χιλιάδες χρόνια και έχετε βρει εμένα ως αποδιοπομπαίο τράγο για όσα έγιναν στην Κύπρο». Η κυρία αναστατώθηκε πολύ και με ρώτησε διακριτικά: «Τι έπαθε ο δρ Κίσινγκερ;».

Επειδή δεν μου αρέσει να παρατάω έναν στόχο, όσο δύσκολος και να είναι, συνέχισα τις προσπάθειες. Ο αείμνηστος Γιάννος Κρανιδιώτης τού έγραψε μία επιστολή και του ζητούσε να μου μιλήσει. Πράγματι βρεθήκαμε, μου εξήγησε ότι οι ΗΠΑ δεν μπορούσαν να σταματήσουν για τρίτη φορά μετά το 1964 και το 1967 την εισβολή και μου συνέστησε να διαβάσω τις περικοπές των βιβλίων του που αναφέρονται στην Κύπρο. Υπογράμμισε ότι «δεν είχα τίποτα εναντίον του Μακαρίου» και πως «η Ελλάδα έπρεπε να έχει δείξει ευελιξία αμέσως με την εισβολή και να κάνει μια καλύτερη συμφωνία με την Τουρκία».

Λίγα χρόνια μετά, το καλοκαίρι του 2004, τον συνάντησα και πάλι στην Ουάσινγκτον. Απέφυγε να μιλήσει για το θέμα, αλλά ήταν αγχωμένος γιατί ο αδελφός του ήθελε να έλθει στην Ελλάδα για τους Ολυμπιακούς. Φοβόταν ότι μπορεί να γίνει στόχος τρομοκρατικής επίθεσης. Τον διαβεβαίωσα, μαζί με δύο ακόμα συμπατριώτες μας, πως η Ελλάδα είναι εξαιρετικά ασφαλής χώρα. Δεν πειθόταν και επέμενε πως

λόγω επωνύμου θα ήταν επικίνδυνο να επισκεφθεί τη χώρα. Στο τέλος δεν άντεξα, ομολογώ, και τον ρώτησα αστειευόμενος: «Να σας ρωτήσω κάτι; Σας μοιάζει πολύ ο αδελφός σας;». Μου απάντησε: «Ναι, πολύ». «Δεν το αφήνετε καλύτερα» ανταπάντησα, εισπράττοντας ένα κλασικό μειδίαμα Κίσινγκερ μαζί με τη φράση: «Ίσως να έχετε δίκιο. Θα του πω να μην έλθει».

Την τελευταία φορά που τον είδα φάνηκε πιο πρόθυμος και αναγνώρισε: «Δεν το βάζεις κάτω ποτέ». Μου έδωσε ένα ραντεβού το επόμενο πρωί για να φάμε πρωινό μαζί και να μιλήσουμε. Δεν κοιμήθηκα όλο το βράδυ γιατί ετοιμάζα τις ερωτήσεις, προσπαθούσα να βεβαιωθώ ότι δεν έχω ξεχάσει κάτι. Πήγα στην αίθουσα πρωινού. Έκατσα σε ένα τραπέζι, περίμενα και σε λίγο ήλθε ο βοηθός του. «Ο δρ Κίσινγκερ δεν θα μπορέσει να κατέβει» μου είπε και έφυγε.

Κάπως έτσι έκλεισε μια προσπάθεια είκοσι πέντε ετών. Γράφοντας αυτό το βιβλίο, κατανοώ τη θέση του. Δεν νομίζω ότι μπορούσε εύκολα να υπερασπιστεί τη στάση του έναντι της δικτατορίας αλλά και της Τουρκίας στο επεισόδιο της εισβολής στην Κύπρο. Ο ωμός κυνισμός του, σε συνδυασμό με την αλαζονεία στην άσκηση πολιτικής, κόστισαν πολύ και στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Η «ρεαλιστική» είναι ίσως μια δικαιολογία, δεν πείθει όμως. Μέσα στις χιλιάδες σελίδων από αμερικανικά και ελληνικά αρχεία που διάβασα, δύο περικοπές έχουν μείνει στο μυαλό μου γιατί αποτυπώνουν τον ευφυέστατο κυνισμό του:

Λίγες ημέρες πριν από την τουρκική εισβολή και την έλευση του Καραμανλή κάποιοι διπλωμάτες επιμένουν ότι

οι ΗΠΑ θα έπρεπε να ανατρέψουν τη χούντα του Ιωαννίδη για να προλάβουν τον ξέφρενο αντιαμερικανισμό που θα ακολουθούσε. Ο Κίσιγκερ τους χλεύασε λέγοντας: «Θα υπενθυμίσω σε όλους πως είμαστε το Στέιτ Ντιπάρτμεντ και όχι κάποιο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών (let me remind everyone, we are the State Department, not a Political Science Department)» και στη συνέχεια τους είπε με προφητικό ρεαλισμό: «Θα έλθει ο Καραμανλής, θα υπάρξει ένα βίαιο αριστερό κίνημα στην Ελλάδα, θα νομιμοποιήσει την Αριστερά και σε δέκα χρόνια θα έλθει ο Ανδρέας Παπανδρέου στην εξουσία. Αλλά θα τον αντιμετωπίσουμε και αυτόν, τον Ανδρέα τον ξέρω άλλωστε».

Μετά τη δεύτερη φάση της εισβολής, ο Κίσιγκερ ενημερώνει τον πρόεδρο Φορντ, που μόλις έχει ορκιστεί, και του λέει χωρίς περιστροφές: «Δεν υπάρχει κάποιος αμερικανικός λόγος για τον οποίο οι Τούρκοι δεν πρέπει να έχουν το ένα τρίτο της Κύπρου».

Εκτός από τον Ιωαννίδη και τον Κίσιγκερ, οι άνθρωποι που ήξεραν τα μυστικά του θερμού καλοκαιριού ήταν οι αξιωματούχοι της CIA που χειρίστηκαν το θέμα. Ο άνθρωπος-κλειδί ήταν ο Γκαστ Αβρακότος. Προσπάθησα να επικοινωνήσω μαζί του, αλλά στάθηκε αδύνατον. Η σύζυγός του απάντησε στο τηλέφωνο του σπιτιού του, όταν το βρήκα ύστερα από πολλές δυσκολίες, και με πολύ απότομο τρόπο μου είπε ότι ο άνδρας της πάσχει από άνοια και να τον αφήσω στην ψυχία του. Ο άλλος κρίσιμος Ελληνοαμερικανός, ο Πίτερ Κορομπλάς, επίσης διεμήνυσε ότι δεν έχει τίποτα να πει και δεν ήθελε να με συναντήσει.

Στάθηκα όμως τυχερός γιατί μέσα από την έρευνα συ-

νάντσα κάποιους ανθρώπους οι οποίοι πίστευαν ειλικρινά ότι είχαν γίνει σοβαρότατα λάθη, αν όχι εγκλήματα, από την πλευρά των ΗΠΑ το 1974 και ήθελαν να βοηθήσουν για να δοθούν απαντήσεις. Με βοήθησαν να εντοπίσω τον Ρον Έστες, έναν απόστρατο της CIA. Ήταν ο άνθρωπος που μαζί με τον Αβρακότο είχαν την περίφημη συνάντηση με τον Ιωαννίδη πριν από την ανατροπή του Μακαρίου. Ο Έστες ήταν πολύ σφικτός στην πρώτη συνάντηση. Είχα την αίσθηση ότι επαναλάμβανε την ιστορία όπως ήθελε να τη διηγηθεί ο ίδιος, ίσως και η υπηρεσία στην οποία υπηρέτησε για πολλά χρόνια. Όταν όμως βρεθήκαμε στο σπίτι του, σε μια κοινότητα συνταξιούχων στη Φλόριντα, ανοίχθηκε περισσότερο. Και βασικά αποκάλυψε ότι η κρίσιμη αποστολή της CIA ήταν να εμποδίσει έναν ελληνοτουρκικό πόλεμο μετά την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο. Το έκανε με εσκεμμένη παραπληροφόρηση, κάποιους εκβιασμούς και, όπως αποκάλυψε, με τη βοήθεια ορισμένων ανώτατων αξιωματικών που ήταν «ελεγχόμενες πηγές» της CIA.

Θα σας λυθούν όλα τα μυστήρια; Πολλά πιστεύω θα ξεκαθαρίσουν μέσα από τις γραμμές του βιβλίου. Προφανώς όχι όλα. Ο Ιωαννίδης και ο Αβρακότος πήραν ήδη κάποια μαζί τους στον τάφο. Είμαι βέβαιος ότι τον πιο κρίσιμο ρόλο εκείνες τις δραματικές ημέρες του 1974 διαδραμάτισαν συνομιλίες που ίσως δεν καταγράφηκαν ποτέ πουθενά.

Έχουν περάσει είκοσι πέντε χρόνια από την ημέρα που ξεκίνησα την έρευνα για αυτή την περίοδο. Αρκετοί και καλοί συνάδελφοι την προχώρησαν πολύ αυτά τα χρόνια. Ανάμεσά τους ασφαλώς ο Μιχάλης Ιγνατίου, στο κλασικό

βιβλίο που έγραψε με τον Κώστα Βενιζέλο. Πολλά έγγραφα από τα αμερικανικά αρχεία αποκατακτήθηκαν και φώτισαν ορισμένες πτυχές των γεγονότων. Στην έρευνα με βοήθησε ο Ηλίας Βλάντον, ο οποίος μου έμαθε τι σημαίνει έρευνα στα αρχεία και ερευνητική ιστορία. Με βοήθησε επίσης ο φίλος μου Τούρκος δημοσιογράφος Μεχμέτ Αλί Μπιράντ «να μπω στα παπούτσια» της άλλης πλευράς, ένας πραγματικός θρύλος της δημοσιογραφίας, που έφυγε πριν από αρκετά χρόνια, ο οποίος μου έλεγε συχνά: «Θα ακούς πάντοτε θεωρίες, μα γιατί ψάχνει αυτό ή το άλλο αυτός; Αγνόσή τους και συγκεντρώσου στη μεγάλη μας “ερωμένη”, την έρευνα».

Όλα αυτά τα χρόνια με καταλάμβανε μελαγχολία μερικές στιγμές όταν διαπίστωνα πως η Ιστορία επαναλαμβάνεται. Τα θέματα ήταν τα ίδια: το Κυπριακό, τα πετρέλαια στο Αιγαίο, η επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων σε 12 μίλια, ο ανταγωνισμός Αμερικανών και Γάλλων και το παιχνίδι των εξοπλισμών. Ίδια και τα λάθη: οι έριδες πέραν κάθε λογικής μεταξύ Ελλήνων, μεταξύ Αθήνας και Λευκωσίας, η παντελής έλλειψη ρεαλισμού όταν το επέβαλλε το εθνικό συμφέρον και οι συνθήκες που οδήγησαν σε πολλές χαμένες ευκαιρίες. Οι συμπεριφορές επίσης δεν αλλάζουν: το αιώνιο ελληνικό κατεστημένο με την απaráμιλλη ευελιξία και τον οπορτουνισμό του, με τα ονόματα μόνο να αλλάζουν ενίοτε. Η δημόσια «μαγκιά» όσων κρατούσαν τις τύχες της χώρας στα χέρια τους σε αντιδιαστολή με την παρασκηνιακή δουλικότητα απέναντι στον αμερικανικό παράγοντα. Ή, ακόμα χειρότερα, το αντίστροφο: οι συνεχείς παρασκηνιακές απειλές οι οποίες ουδέποτε υλοποιούντο και έμοιαζαν με

μπλόφες ή άδεια πυροτεχνήματα, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Ελπίζω ότι οι αναγνώστες του βιβλίου θα καταλάβουν πολύ καλύτερα τα ίδια αυτά θέματα που απασχολούν την επικαιρότητα και το 2021, τα περισσότερα εκ των οποίων γεννήθηκαν την περίοδο 1973-74.

Αυτό που ξεκίνησε από την περιέργεια ενός εφήβου που ζούσε την Ιστορία λίγο πιο έντονα από όσο δικαιολογείτο κράτησε τελικά πολλά χρόνια. Το ταξίδι άξιζε, το αποτέλεσμα θα το κρίνουν οι αναγνώστες και η αντοχή του βιβλίου στο πέρασμα του χρόνου.

Θα ήθελα να αφιερώσω αυτό το βιβλίο στα παλικάρια που έχασαν τη ζωή τους στην παράτολμη αποστολή των αεροσκαφών NORATLAS στην Κύπρο. Η ελληνική πολιτεία δεν αναγνώρισε για πολλά χρόνια την προσφορά τους. Όταν τους φόρτωσαν στα αεροπλάνα, ήταν αμούστακα παιδιά από διάφορα χωριά σε όλη την Ελλάδα. Οι περισσότεροι δεν ήξεραν καν πού θα πήγαιναν και ποια θα ήταν η αποστολή τους. Δεν είχαν ιδέα για το τι γινόταν στο «σκοτεινό δωμάτιο» όπου παίχθηκαν όλα όσα οδήγησαν στη δική τους θυσία. Για χρόνια ήταν θαμμένοι, μαζί με τα συντρίμια του ενός αεροσκάφους που καταρρίφθηκε από φίλια πυρά, κάτω από το χώμα μέσα σε ένα πλέγμα ένοχης σχεδόν σιωπής. Όταν ήλθε επιτέλους η ώρα να αναγνωριστούν οι σοροί τους και να γυρίσουν «σπίτι» τους με όλες τις τιμές, είχα την τύχη και την τιμή να ταξιδέψω με το C-130 που τους έφερε πίσω. Μου έμεινε χαραγμένη στη μνήμη μου η μελαγχολική υπερηφάνεια των συγγενών που τους συνόδευαν στο τελευταίο ταξίδι προς την πατρίδα. Ένας λαμπρός και αφοσιωμένος επιστήμονας –ο Ξενοφών Καλλής– έλυσε αθόρυ-

βα πολλά αινίγματα με την έρευνά του για τους αγνοούμενους και τους πολεμιστές που δεν είχαν ταυτοποιηθεί και ήταν ο άνθρωπος που αποκάλυψε το ΝΙΚΗ-4, το αεροσκάφος που θάφτηκε βιαστικά στον λόφο της Μακεδονίτισσας. Μου χάρισε ένα φιαλίδιο που περιείχε τη σκόνη από τα συντρίμμια του αεροσκάφους μαζί με ό,τι άλλο είχε απομείνει εκεί μετά την πτώση του. Το έχω ακόμη πάνω στο γραφείο μου, γιατί συμβολίζει μία από τις ελάχιστες στιγμές λεβεντιάς και τη μόνη προσπάθεια της Ελλάδας να «σώσει την τιμή της» εκείνο το δραματικό καλοκαίρι.

Είκοσι πέντε χρόνια έρευνας χρειάστηκαν για να συγκεντρωθεί το αθημοσίευτο και σπάνιο υλικό για την Επταετία που καθόρισε την ιστορική πορεία της χώρας μας. Περιέχει μαρτυρίες πολλών πρωταγωνιστών και επικεντρώνεται στον ρόλο των αμερικανικών υπηρεσιών.

Το βιβλίο φωτίζει μερικά από τα πλέον πολυσυζητημένα ερωτήματα της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας: την ανατροπή του δικτάτορα Παπαδόπουλου από τον Ιωαννίδη, τον ρόλο σημαντικών παραγόντων της εποχής, όπως του Αριστοτέλη Ωνάση, την ανακάλυψη πετρελαίων στο Αιγαίο, το πώς άρχισε η ένταση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας το 1974, με άγνωστα παρασκήνια, το αν και ποιος έδωσε διαβεβαιώσεις στον Ιωαννίδη πριν από το μοιραίο πραξικόπημα κατά του Μακαρίου και την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Ερευνά ακόμα πώς αντιμετώπιζαν οι Αμερικανοί τον Κωνσταντίνο Καραμανλή και τον Ανδρέα Παπανδρέου, καθώς και ποιες ήταν οι προβλέψεις τους για τον ρόλο που θα έπαιζαν στη μελλοντική ιστορία του τόπου.

Θα «ακούσετε» –για πρώτη φορά– τις φωνές του Δημητρίου Ιωαννίδη και του αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων στρατηγού Γρηγορίου Μπονάνου στο Πολεμικό Συμβούλιο της 20ής Ιουλίου 1974. Ήταν στιγμές χάους, απελπισίας. Πρόκειται για μια συγκλονιστική αποτύπωση της ανεπάρκειας όσων διαχειρίζονταν τις τύχες του έθνους εκείνη τη στιγμή. Τα 38 λεπτά αυτού του Πολεμικού Συμβουλίου αποτελούν ένα πολύτιμο ντοκουμέντο για την κατανόηση των γεγονότων.

metaixmio.gr